

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
שנאמרו בסעודה שלישית פרשת חיי שרה תשפ"ב לפ"ק

בעיר בארא פארק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך ווייען - גליון אלף רנ"ה

ברכו ברכה זו בעליית המים לקראתו, ולא בשאר דברים דוגמתו, שכאשר ירצה ליקח חפץ יתקרב החפץ לקראתו. ובפשוטו נראה כי זהו נס נסתר, כיון שרגילות היא במים בדרך הטבע שהם הולכים ושבים, ובשוא גליו אתה תשבחם, ממילא אין פלא כל כך כאשר המים באים לקראתו, ואין זה נס גלוי.

אך יש לומר עוד, דאיתא בגמרא (סנהדרין סו:): דהגם דכח כשפים גדול לשנות דברים, מכל מקום אין בהם כח לשלוט על המים, ואמרו (שם) זעירי איקלע לאלכסנדריא של מצרים, זבן חמרא, כי מטא לאשקוייה מיא, פשר [נמס המכשפות, דכל מיני מכשפות נבדקין על מים חיים ונמוחין], קם אגמלא דאסקוניתא [נעשה החמור דף של גשר, שעשו תחלה את הדף חמור]. אמר ליה אי לאו דזעירי את לא הוה מהדרין לך, מי איכא דזבין הכא מידי [כלום יש לוקח בעיר הזאת שמוחזקת בכשפים שום סחורה] ולא בדק לה אמיא ע"כ. הרי דכשפים אין להם קיום על המים (ועיין בפרדס יוסף פרשת בלק אות כ' על הפסוק אשר על הנהר).

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל (כד-יא). ויש להבין כפל הלשון 'זקן בא בימים'. וכלשון הזה מצינו גם בהפטורת פרשתנו, והמלך דוד זקן בא בימים (מלכים א א-א). וכן מצינו כפל הלשון כעין זה, כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך (משלי ג-ב), שהכפיל 'אורך ימים ושנות חיים'. ועוד יש לדייק בפרשתנו להלן, דגבי אברהם כתיב, ואלה ימי שני' חיי אברהם אשר חי וגו' (כה-ז), ואצל ישמעאל כתיב רק ואלה ימי שני' חיי ישמעאל (כה-ז).

ולדן בפרשה מספר הכתוב, שכאשר בא אליעזר לארם נהרים, התפלל לה' שיצליח בהסימן שעושה, ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת וגו' (כד-טו), וירץ העבד לקראתה ויאמר הגמיאני נא מעט מים מכרך וגו' (כד-יז). וברש"י וירץ לקראתה, לפי שראה שעלו המים לקראתה (ב"ר ס-ה) ע"כ. ויש להבין למה הראו מן השמים את צדקתה של רבקה במה שעלו המים לקראתה. ומצינו כיוצא בה ביעקב כאשר בא לפני פרעה, כתיב (מז-ז) ויברך יעקב את פרעה, ואיתא במדרש תנחומא (נשא כו) ומזה ברכה ברכו, שיעלה נילוס ברגלו ע"כ. וגם שם יש להבין למה

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבח והודי' להשיי"ת, הננו מוגישים מעומקא דליבא, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה השרויה במעון קדשו בהולדת הנין למזל טוב

בן לנכדו הרב רבי יוסף שליט"א בן חדב"ן הרה"ג רבי אהרן ישעי' ראזנער שליט"א – דומ"ץ סאמבאטהעלי וראה"כ דקהלתינו הק' בוומ"ס.

יהא רעווא שיזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

של יצחק צריכה להיות ממדת חסד שבחסד, כדי שיצא מהם יעקב מדת תפארת, וזה תתברר כאשר תאמר גם לגמליך אשקה, הגם שיש להם בעלים שמטפלים עמם, ואין מן הדין שהיא תצטרכה להשקותם (עיין חתם סופר פט.).

*

אמנם מה שאמר הכתוב, ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת וגו', צריך ביאור, דלכאורה כפי הנראה סיים כבר אליעזר תפלתו, שהרי השלים את הסימן, והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה, אותה הוכחת לעבדך ליצחק, ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני, ומה היה לו לומר עוד, שהכתוב אומר ויהי הוא 'טרם' כלה לדבר. ובפשוטו יש לומר כי דרכן של צדיקים בתפלה לכפול ולשלוש עוד ועוד את בקשתם, ועל דרך שנאמר ביצחק, ויעתר יצחק לה' (כה-בא), וברש"י הרבה והפציר בתפלה. ומשה רבינו כשרצה ליכנס לארץ, הכפיל תפלתו מאות פעמים, וכדאיתא במדרש (דבר"ר יא-ג) חמש מאות וחמשה עשר פעמים התפלל משה באותו פרק שנאמר (דברים ג-ג) ואתחנן את ה' בעת ההוא לאמור, ואתחנן בגימטריא הכי הוי ע"כ. וכמו כן אליעזר אחר שסיים דבריו, רצה לחזור ולהתפלל ולבקש רחמים על זה עוד פעמים ושלוש. ועל זה רומז הנגינה (כד-ב) ויאמר ה' אלקי אדוני אברהם הקרה נא לפני היום, הנגינה על 'ויאמר' היא 'שלושת', שאמירה זו היתה רק הראשית, ורצה לכפול ולשלוש תפלתו עוד ועוד. ועל זה נאמר, ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת, אשר תיקף אחרי האמירה הראשונה, בעוד שלא כילה עדיין תפלתו, יצתה רבקה לשאוב.

גם יש לומר, דהנה להלן כאשר סיפר אליעזר לבתואל איך שהתפלל על עין המים, כתיב אני טרם אכלה לדבר 'אל לבי' והנה רבקה יוצאת וגו' (כד-מה). ולכאורה הרי התפלה צריכה להיות בדיבור בפה, וכמו שאמרו (ברכות לא.) מכאן למתפלל שיחתוך בשפתיו ע"ש, ולמה אמר שדיבר אל לבו. אך הענין היא, כי באמת תפלה היא עבודה שבלב, כמו שאמרו (תענית ב.) ולעבדו בכל לבבכם (דברים יא-ג), איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה ע"כ, אלא שצריך להוציא הדברים גם בחיתוך שפתים. וחסידי הראשונים היו מאריכין בתפלתם, והיינו שבין תיבה לתיבה ובין פסוק לפסוק התבוננו בלבם בפירוט הדברים ובדיקות לקונם, כמו שאמרו

ונראה דוזהו הענין שמצינו בטיטוס הרשע שאמר, כמדומה אני שאלקיהם של אלו אין גבורתו אלא במים, בא פרעה טבעו במים, בא סיסרא טבעו במים, אף הוא עומד עלי לטובעני במים, אם גבור הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה (גיטין נו.). אך האמת הוא כי הסיבה שמראה ה' גבורתו במים, כדי שלא יוכלו לומר שבכח כשפים נעשו הדברים הללו, ועל כן מראה ה' זאת על המים, אשר אין כח כשפים שולטים שם, ומתגלה כבוד ה' וכחו בזה.

והנה מצרים היה מלא כשפים, כמו שאמרו (מנחות פה.) אמרי ליה יוחנא וממרא למשה תבן אתה מכניס לעפריים [עפריים שהוא מקום הרבה תבואה אתה מביא לשם תבואה למכור, בתמיהה. כך ארץ מצרים שהיא מלאה כשפים אתה בא לשם לעסוק בכשפים] ע"כ. ואם כן כיון שמופלגים הם בכשפים, על כן כל מה שיתהווה לפרעה אין בזה אות לגדולתו, כי יאמרו שבכשפים נעשה. אבל במי נילוס אי אפשר לעשות פעולה של כשפים, כי הכשפים נימוחין על פני המים. ועל כן בירכו יעקב שהנילוס יעלה לקראתו, כי רק בזה יתעלה כבודו של פרעה, שיראו כולם איך המים מכבדים אותו, אשר זה לא יתכן שיתהווה על ידי כישוף.

וכמו כן אנשי חרן היו מכשפים, ולבן חכם היה בכישוף (וזה"ק ח"א קלג. ח"ב סד.). ואם כן כאשר יראה אליעזר מילתא דתמוה אצל רבקה, אין זאת אומרת עדות על צניעותה וכשרותה, כי יתכן שבכשפים היא עוסקת, אבל עליית המים לקראתה לא יתכן רק מסטרא דקדושה, כי הכשפים נימוחין על המים, ולכן כאשר ראה שעלו המים לקראתה, מיד וירץ העבד לקראתה.

ועם כל זה גם אחר שהכיר גדול צדקתה, לא הסתפק אליעזר בזה לבד, אלא רצה להוכיח מהו מדת צדקתה בעשיית חסד. ופירשו כי העיקר היא מדות טובות, ולא די במה שרואים אצלה מופת בעליית המים לקראתה ע"כ. והכוונה דהן אמת כי בלי מדות טובות לא יתכן השראת השכינה של עליית המים לקראתה, ובודאי שהיא בעלת חסד. אבל להיות אשה ליצחק הוצרכה להיות בעלת חסד יותר ממה שמתבקש משאר בני אדם, אלא להיות דוגמת אברהם ששורשו מדת חסד, כי גם יצחק אבינו ששורשו מדת גבורה היה מופלג בחסד, מכל מקום זיווגו

(ברכות לב:) שבתפלת שמונה עשרה היו שוהין בתפלתם שעה אחת ע"ש. וכמו כן אליעזר אחר שגמר להוציא תפלתו בפה, עדיין היה עומד בתפלה בעבודה שבלב, ולא גמר עדיין תפלתו. וזהו שאמר אני טרם אכלה לדבר 'אל לבי', שהתפלה שבלב עדיין לא סיים, והנה רבקה יוצאת וגו'.

*

אך יש לומר בזה עוד, דהנה הכתוב אומר (כד-י) ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וילך, וכל טוב אדוניו בידו, ויקם וילך אל ארם נהרים. ונראה הכוונה כי הנה אברהם אמר לה', מה תתן לי ואנכי הולך עירי (טו-ב), שכל הון ועושר אין חשיבות בעיניו, אם הולך עירי בלי בנים, ועל זה הבטיח לו ה' אשר יצא ממעיך הוא יירשך. ובמדרש (ב"ר מד-ט) איתא עוד שאמר לה', רבוננו של עולם, אם עתיד אני להעמיד בנים ולהכעיסך, מוטב לי ואנכי הולך עירי ע"ש. אם כן אושרו של אברהם היה רק לגדל בן צדיק. אך צדקתו של אדם תלוי לפי זיווגו, וכדאיתא במדרש (שם יז-י) מעשה בחסיד אחד שהיה נשוי לחסידה אחת ולא העמידו בנים זה מזה, אמרו אין אנו מועילים להקב"ה כלום, עמדו וגרשו זה את זה, הלך זה ונשא רשעה אחת ועשתה אותו רשע, הלכה זאת ונשאת לרשע אחד ועשתה אותו צדיק, הוי שהכל מן האשה ע"ש. ומצינו ברבקה שאמרה, אם לוקח יעקב אשה מבנות חת כאלה מבנות הארץ למה לי חיים (כו-מו). ולכן כאשר נמסר כעת השליחות בידו של אליעזר להביא זיווגו של יצחק, מונח בידו כעת כל טובו ואושרו של אברהם, כי יצחק אבינו הוא 'טוב אדוניו', וכל זה הוא כעת 'בידו', שבשליחות זו יכריע הכף מה יתהווה בטוב אדוניו, כי הכל מן האשה.

אמנם נראה בזה עוד, דהנה רש"י פירש, וכל טוב אדוניו בידו, שטר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו, כדי שיקפצו לשלוח לו בתם (ב"ר נט-יא) ע"כ. והנה אין דרכן של בני אדם למסור כל רכושם לבניו בעוד שהוא חי, ולא עשה כן אלא כדי לשכנע בני משפחתו לגמור השידוך. ומסתבר כי לא מסר רכושו ליצחק אלא אם יוגמר השידוך על ידי אליעזר, כי בלא זה למה יתן הוננו בחייו ליד בנו. ואם כן כל טוב רכוש של אברהם היה תלוי כעת בידו של אליעזר, אם הם עדיין רכושו של אברהם, או הם כבר רכושו של יצחק. ועל זה אמר הכתוב, 'וכל טוב אדוניו בידו', שבידו של

אליעזר היה תלוי כעת מי הם הבעלים של טוב אדוניו, אם נשארו ברשות אברהם או יצאו לרשות יצחק. – והנה אליעזר עבד אברהם עצמו הוא גם כן בכלל רכושו של אברהם שניתן ליצחק, ואם כן עומד כעת על המשקל מי הוא אדוניו של אליעזר, כי אם לא יוכל לגמור שליחותו בשידוכו של יצחק, אז אדוניו הוא אברהם, אבל אם יצליח ה' דרכו, הרי חל שטר המתנה ליצחק, ואז יצחק הוא אדוניו של אליעזר.

וכאשר התפלל אליעזר לה' אמר בתפלתו, ה' אלקי 'אדוני אברהם' הקרה נא לפני היום, ועשה חסד עם 'אדוני אברהם', הנה אנכי נצב על עין המים וגו', אותה הוכחת לעבדך ליצחק, ובה אדע כי עשית חסד עם 'אדוני' (כד-יב), והוי ליה לסיים כמו שהתחיל, ולומר עם 'אדוני אברהם'. אך בהיות שאז נתקבלה תפלתו ויצתה רבקה, וראה שעלו המים לקראתה, הרי כבר התחילו ראשית הסימנים שהצליח ה' דרכו, ואם כן חל המתנה ליצחק, ואין אברהם עוד אדוניו אלא יצחק. ועל כן מן השמים מנעוהו מלגמור לומר 'אדוני אברהם'. וזהו שאמר ויהי הוא טרם כלה לדבר, כי רצה לומר עוד תיבה אחת ולסיים אדוני 'אברהם', ואז הזמינו לו מן השמים שרבקה יוצאת, והרי זה לו לסימן מן השמים שזו זיווגו של יצחק, והוא כבר עבדו של יצחק, ועל כן נודמן לו שלא סיים דיבורו מה שרצה לומר, ואמר 'אדוני' לבד.

*

ונחזור להתחלת הפרשה, ואברהם זקן בא בימים, ויש לומר בטעם כפילות הלשון. ומתחלה נקדים מה שכתוב בכלי יקר במה שנאמר 'בא בימים', דלפי הנראה 'יצא מן הימים' מבעי ליה. אלא לפי שהמדה ברשעים שימי הילדות הם להם ימי אור ויום בהיר, כי טובים המה להם אל השמושים הגופניים, כי זה כל עיקר תכליתם, וימי הזקנה הם אצלם לילה ולא יום, כי העולם חשך בעדם, יען כי לא יטעמו עוד מן הדבש אשר בקצה המטה, ועל כן הימים הראשונים טובים להם מאלה, וכאילו יצאו מימים אל הלילות. אבל בצדיקים מוחלפת השיטה, שבאים מן הלילות אל הימים, כי ימי הזקנה טובים להם אל קניית החכמה, ועל דרך שנאמר (קהלת ז-ז) אל תאמר מה היה

הזקנה אין מתאמצים לשנות דרכם, כי רואה שמספר ימיו כבר מועטים, אבל עובדי ה' לא מתרשלים לעולם, שגם כאשר מספר השנים מועטים, מכל מקום מספר הימים והשעות מרובים מאד, ויש קונה עולמו בשעה אחת. וזהו שרימוז הכתוב ואברהם זקן בא בימים, שבימי זקנה לא סופרים השנים שיש לפניו אלא הימים, וכמו כן נאמר בדוד המלך, והמלך דוד זקן בא בימים, דבימי הזקנה יש להחשיב כל יום ויום לעצמו. וכמו שביקש דוד (תהלים לט-ה) הודיעני ה' קצי, 'זמדת ימי' מה היא, כמה הם המדות של ימים שיש לי שאוכל בהם לעבוד את קוני. [נובמקום אחר רמזנו, ויהי מקץ שנתים ימים (בראשית מא-א), כשבאים בסוף ימי החיים עלי אדמות, אז 'שנתים ימים', יש לעשות מהשנים ימים, שהרבה ימים יש עדיין לפניו שיוכל לפעול בהם ולהתעלות].

וזהו שאמר הכתוב כי 'אורך ימים ושנות חיים' ושלום יוסיפו לך, שההוספה של שנות חיים בימי זקנותו, היא ברכה רק כשרואה בהם 'אורך ימים', שבכל שנה יש לפניו אורך של שנ"ד ימים, שאז הם שנות חיים של תורה ועבודת ה'. ועל כן במיתתו של אברהם כתיב, ואלה ימי שני' חיי אברהם, כי אברהם זקן בא בימים, היה מונה הימים ולא רק השנים, לא כן בישמעאל כתיב ואלה 'שני' חיי ישמעאל, כי אנשי דמים ומרמה לא יחצו, והם חיים עם שנים ולא עם ימים. וזהו הענין שמברכין אחד לחבירו ברכת 'אריכת ימים', שיחשיב כל יום לעצמו ולא רק השנים.

ג נכלל בברכת אריכת ימים, כי מי ששנות חייו המה ימי צער וכאב, הוא מרוצה כאשר יעבור היום מהרה, על דרך שנאמר (דברים כח-טו) בבקר תאמר מי יתן ערב, ובערב תאמר מי יתן בקר. לא כן בחיי שלווה ונחת רוצה שיתארך היום עוד יותר, שלא יעבור כל כך מהרה, כדי שיוכל להתענג יותר, וזהו הברכה של 'אורך ימים' דייקא.

שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה, כי האומר כן אינו מקפיד על החכמה, לכך נאמר בצדיקים בא בימים לזקנתם ע"כ.

וכבר סיפרתי שפעם הייתי אצל הגאון בעל שבט הלוי זצ"ל, ובאמצע השיחה שאל אותי כמה ימי שני חיי, והשבתי לו באמצע שנות הששים. ואמר לי, תדע שאצל תלמיד חכם הימים הללו הם מובחר שנותיו. אין עוד טירדות הפרנסה וגידול בנים, כבר באו בשנים שמלאים בתורה ובחכמה, אין עוד נסיונות תאות הגוף של ימי הנעורים, ויכולים לעסוק בתורה ולעבוד את ה' בשכל ובתבונה, וכל זמן שמזקינים דעתן מתוספת עליהם (שבת קנב.) ע"כ. והם דברים יקרים כמים על נפש עיפה כאשר האדם בא בשנים. וזה עולה בקנה עם דברי הכלי יקר, שעל זה אומר הכתוב ואברהם זקן בא בימים.

ויש לומר עוד בזה, כי בשנות הזקנה יתכן לפעמים שיתרשל האדם ויתייאש מלהתעלות עוד, הלא עברו כבר שנותיו רובו ככולו, ויודע נגעי עצמו איך הם עברו עליו, ולא נשאר לפניו עוד בדרך הטבע רק שנים אחדות, ומה יוכל כבר לעשות ולהתעלות, והתחיינה העצמות האלה, ואנא אני בא. אך האמת היא, שהגם שמספר השנים מועטות, אבל מספר הימים והשעות שבהם עדיין מרובין מאד. והיינו דבכל שנה יש לפניו שנ"ד ימים, ובהם יש קרוב לעשרת אלפים שעות, וערך של חצי מליון מינוטין, שיוכל עדיין לנצל אותם לתורה ועבודה. וידועים דברי החפץ חיים זצ"ל שאמר, שכאשר אדם לומד תורה, יוכל במינוט אחד לומר כמאתיים תיבות, ויש לפניו במינוט אחד מאתיים מצות.

והנה אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם' (תהלים נה-כד), הם לא מחלקים שנותיהם לימים, ועל כן בימי

הגליון הזה נתנדב על ידי

ברכת מזל טוב להרה"ג ר' שמחה אהרן שטראהלי שליט"א הזמ"ן בקהלתנו הק' – ורב דקהל שערי אש לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	הרב ר' לוי יצחק לינדנער שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' אברהם יעקב (אב) שטערן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב	מוה"ר ר' חיים מאיר הכהן רובין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב	מוה"ר ר' שמעון ווינקלער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב
מוה"ר ר' יעקב קליין שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו באורסי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' הערשל פאלל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' אברהם יצחק קיש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' ליפא פריעדמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' אשר איידליס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתולדת בנו למזל טוב